

OBERNDÖRFER, Dieter (2001): Leitkultur und Berliner Republik. Die Hausordnung der multikulturellen Gesellschaft Deutschlands ist das Grundgesetz, Aus Politik und Zeitgeschichte, B 1-2/2001, Bonn.

PAUTZ, Hartwig (2005): The politics of identity in Germany: the *Leitkultur* debate, in: Race & Class, Band 46, Heft 4, S. 39-52.

SCHÖNBOHM, Jörg (1999): „Ich möchte, daß die innere Einheit vorangetrieben wird“, in: JUNGE FREIHEIT vom 26. 03. 1999.

STEINBACH, Udo (2002): Menschenbild, Menschenrechte und Demokratie in Europa und der Islamischen Welt – einige vergleichende Anmerkungen, in: BRUNNER, Rainer; GRONKE, Monika; LAUT, Jens Peter; REBSTOCK, Ulrich (Hrsg.), Islamstudien ohne Ende. Festschrift für Werner Ende zum 65. Geburtstag, Würzburg, S. 449-469.

TIBI, Bassam (2001): Leitkultur als Wertekonsens. Bilanz einer missglückten deutschen Debatte, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 1-2/2001, Bonn.

Peter Jurczek

Sasko-česká vysokoškolská iniciativa (STHI) – přeshraniční spolupráce Technické univerzity Chemnitz a Západočeské univerzity v Plzni.¹

Abstract:

The aim of the article is to present development and content of specific Czech-Saxonian cooperation at the university level. The Technical University in Chemnitz/Germany has been developed since the beginning of 1990s broad cooperation network with selected Czech universities with the University of West Bohemia in Pilsen at the first place. The cooperation in regional geography, social sciences, philology and other fields was institutionalised with the support of the European Union in Saxony-Czech University Center, later Saxony-Czech University Collegium and initiative, respectively.

Spolupráce mezi Technickou univerzitou Chemnitz (dále jen TU Chemnitz)² a Západočeskou univerzitou v Plzni (dále jen ZČU) se datuje již od 60. let 20. století. U technických oborů byla vždy čtenější. Po politickém převratu, resp. po „Sametové revoluci“, se orientace techniků přesunula zejména do západní Evropy nebo severní Ameriky. Místo toho začali humanitní vědci s intenzivní výměnou. Jednalo se zejména o humanisty jako

1) Z němčiny přeložila Miroslava Pitrová.

2) Chemnitz (Saská Kamenice) i další německá města budou ponechána v originále (pozn. překladatele).

takové a odborníky z ekonomické oblasti. Ti se rekrutovali především z Filozofické fakulty TU Chemnitz a partnery jim byly Fakulta pedagogická a (dnešní) Fakulta filozofická, stejně tak pro ekonomy z Chemnitz Fakulta ekonomická ZČU.

Od roku 1993 existuje např. intenzivní spolupráce Kateder geografie obou univerzit v různých oblastech a úrovních. Jedná se např. o výměny vysokoškolských pedagogů a studentů, které jsou dodnes podporovány díky programu DAAD³ „Východní partnerství“ („Ostpartnerschaften“) (srovnej Jurczek 1997; Jurczek/Dokoupil/Jeřábek 2002). Může tak být společně pořádána řada projektů. Významnou roli zde hraje výzkum struktur a vývoje německo-českého příhraničního prostoru, stejně jako přeshraniční spolupráce (srovnej Dokoupil 1998; Jurczek/Müller 2007).

Univerzity jsou ve své podstatě určeny k tomu, aby vedle svých vlastních základních cílů v oblasti terciárního vzdělávání, dávaly podněty k dalšímu rozvoji svého regionu (srovnej Jurczek 2009, S. 135). To znamená, že většinou disponují inovačním potenciálem, který je vhodný k navázání úspěšné spolupráce s jinými vysokými školami. Důležitým předpokladem je iniciace a trvalý rozvoj přeshraničních sítí. Je faktem, že jsou z tohoto procesu velmi často vyloučeny tzv. regionální univerzity ať již z důvodu jejich odlehle polohy či nedostatečné velikosti. Je proto stěžejní podchytit a integrovat i tyto vysoké školy do postupně se rozšiřujícího evropského vědeckého prostoru. Proto je regionálním univerzitám přiznána zvláštní role, tedy aby kromě své vzdělávací úlohy navíc převzaly – jak bylo právě zdůrazněno – funkci inovativního centra oblasti.

Za posledních 15 let realizovaly TU Chemnitz a ZČU společně řadu odborných akcí, které byly ve své podstatě interdisciplinární. Jmenujme např. „Politické a regionální vědecké sympozium“ (PRS), které je organizováno každoročně na podzim Katedrou mezinárodní politiky a Katedrou sociální a hospodářské geografie (srovnej Neuss./Jurczek/Hilz 1998ff). V listopadu 2009 se konalo již potřicáté. Dále zmiňme německo-česká setkávání s tématem „Dobrý soused – špatný soused“. Tyto semináře byly od roku 1998 pořádány Elke Mehnert (profesorkou němčiny z Chemnitz) až do jejího odchodu do penze (srovnej Mehnert 1998 ff). Ačkoliv je již nyní v důchodovém věku, vyučuje jako hostující profesorka na ZČU v Plzni. I v České republice můžeme uvést řadu společných akcí, na kterých se podíleli odborníci z Chemnitz a Plzně. V roce 2004 se konala mezinárodní konference „Plzeňské rozhovory“ s regionálním zaměřením na USA, kterých se zúčastnili odborníci z TU Chemnitz a jejích partnerských univerzit (např. finské univerzity Joensuu) (srovnej Jurczek 2004).

3) DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst) – Německá akademická výměnná služba (pozn. překladatele).

1. Přeshraniční spolupráce: „Sasko-české vysokoškolské centrum“ (STHZ) a „Sasko-české vysokoškolské kolegium“ (STHK)

Autor se od počátku 90. let spoluúčastnil řady rozvojových koncepcí v německo-českém příhraničí, a proto vzniklo přání, aby byly tyto konkrétně získané znalosti převedeny i do univerzitního prostředí. Proto byla v roce 2002 vypracována projektová žádost s požadavkem podpory sasko-české univerzitní spolupráce.

Díky tomu došlo v dubnu 2003 na TU Chemnitz ke zřízení „Sasko-českého vysokoškolského centra“ („Sächsisch-Tschechische Hochschulzentrum“) (STHZ), a to na dobu tří let (srovnej Jurczek 2006; Scherm 2007). Bylo provozováno za výrazného kofinancování EU v rámci Iniciativy Interreg IIIA. Díky tomu se podařilo splnit očekávání ve zintenzivnění odborné interakce mezi příslušnými saskými a českými vysokoškolskými institucemi. Kromě toho došlo na jedné straně k rozšíření odborných kontaktů TU Chemnitz s již dávno partnerskou ZČU, jejímž hlavním sídlem je Plzeň s pobočkou (Fakulta ekonomická) v Chebu. Na druhé straně byly zapojeny další české univerzity, které projevíly zájem na budování přeshraniční odborně zaměřené vědecké komunikace. Jmenujme Univerzitu J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Technickou univerzitu v Liberci, Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích, Masarykovu univerzitu v Brně stejně jako Univerzitu Karlovu a Vysokou školu ekonomickou v Praze.

Důležitou součástí multilaterální spolupráce bylo nastartování přeshraničního regionálního rozvoje díky inovativním impulzům z různých oblastí jako je hospodářství, doprava, životní prostředí, kultura a vzdělávání. Záměr byl uskutečněn za přispění mnohých regionálních partnerů (např. Leibnizův zeměpisný institut – registrované sdružení, Průmyslová a obchodní komora jihozápadního Saska, Iniciativa Jihozápadní Sasko – registrované sdružení), skrze které mohla být doložena požadovaná praktická relevance.

Na podzim 2006 bylo ukončeno kofinancování z EU. Proto bylo nutné začít včas uvažovat o dalším slibném pokračování práce STHZ. Zde je na místě konstatovat, že aktuální praxe v podpoře vykazuje dvě – často protichůdné – tendence: na jedné straně je snahou, aby projekty prokázaly svoji udržitelnost po ukončení podpůrného financování. Na druhé straně existují – zejména v sociální, kulturní a dalších oblastech – stále činnosti, které pouze z vlastních prostředků nemohou existovat. Do této sféry spadají většinou i vědecké projekty.

S pomocí projektu „Sasko-české vysokoškolského kolegium“ („Sächsisch-Tschechische Hochschulkolleg“)(STHK) se podařilo zajistit na dobu tří let kontinuální pokračování chemnitzkých a českých aktivit (srovnej Scherm 2008; Jurczek 2009, S. 138–143). STHK, jež navázal na projekt podpořený EU, mohl být opětovně kofinancován z prostředků Interreg IIIA. V popředí stála snaha navázat přeshraniční kontakty vysokých škol, ekonomických subjektů a společností mezi sebou, tyto vztahy utužit, stejně jako dlouhodobě etablovat. To v sobě zahrnovalo pět předpokladů, které se vzájemně doplňovaly: pořádání studentských workshopů k vybraným problémům v sasko-čes-

kém příhraničí, zprostředkovávání informací k založení vlastního podnikání, zřízení sasko-české burzy odborných praktik, organizace exkurzí v sasko-českém příhraničí jako i realizace Alumni⁴ aktivit.

Ačkoliv zde existovaly úzké vazby, jednalo se u všech pěti dílčích projektů STHK o více či méně uzavřené samostatné akce. Ty byly koncipovány na základě svých reálných potřeb, přičemž pro ně bylo společné, že byly uskutečňovány v sasko-českém příhraničí. Po ukončení těchto projektů opět vyvstal úkol vytvořit nové projektové záměry, aby mohla být zajištěna udržitelnost přeshraniční spolupráce saských a českých univerzit.

2. Sasko-česká vysokoškolská iniciativa (STHI)

Kvůli potvrzení dlouhodobé přeshraniční spolupráce saských a českých vysokých škol se začalo včas usilovat o její pokračování. Zmíněný závěr vyšel mimo jiné z výsledků empirických zjištění (srovnej Jurczek 2008a) zveřejněných v rámci odborných setkání STHI. Přitom zmiňme aktivity, které byly pokládány za prioritní při pokračování univerzitní spolupráce saských a českých univerzit: výměny studentů a pedagogů, uskutečňování bilaterálních výzkumných projektů, pořádání bilaterálních konferencí, zlepšení nabídky jazykových kurzů, iniciování bilaterálních výzkumných skupin, rozvoj bilaterálních stipendijních programů, podnikání společných exkurzí atd.

První zkušenosti s přípravou projektu, jeho podáním a následným schválením ukázaly, že se v tomto případě uskutečnil velmi komplexní výběr, na kterém se podílel velký počet odborníků z různých oblastí a s různou motivací. I proto trvala příprava pokračujícího projektu STHI více jak jeden rok. Kromě zmíněných organizačních problémů musíme vzít v úvahu, že podmínky „Cíle 3 – programu EU“ požadovaly ještě těsnější spolupráci zúčastněných projektových partnerů, než tomu bylo v předchozím případě. Při podání žádosti jsou pečlivě prověřovány následující náležitosti: společné projektové plánování, společné uskutečňování přeshraničních plánů, společné personální zajištění projektu, stejně jako jeho společné financování.

2.1 Cíle a aktéři STHI

Po intenzivní komunikaci mezi všemi zainteresovanými, byla žádosti STHI v polovině roku 2009 přidělena dotace. Přeshraniční vysokoškolský projekt byl obnoven na dobu tří let a skládá se z pěti dílčích záměrů. Následující cíle jsou prioritní:

4) Pod pojmem Alumni jsou v prostředí TU Chemnitz chápáni všichni bývalí studenti, pedagogové či jiní aktivní spolupracovníci univerzity. Překlad absolventi by byl proto nepřesný (pozn. překladatele).

Projekt „Sasko-české vysokoškolské iniciativy“ by měl v rámci pokračujícího rozvoje terciárního vzdělávání motivovat k přeshraniční spolupráci více univerzit. Proto se počítá s profesionální realizací nových dílčích projektů, které by inovativnost doložily. Vedle základních vědeckých a didaktických úkolů je zamýšleno další zlepšování interkulturních kontaktů, ve smyslu původního významu sasko-českých vztahů. Kromě toho je snahou dále prohlubovat jazykové znalosti (především češtiny v Sasku). Mají být tematizovány i otázky životního prostředí, především sociálně ekologický rozměr. Je plánováno zintenzivnit hospodářskou výměnu, aby došlo k optimalizaci vztahů vysokých škol, hospodářské sféry a společnosti v příhraničí. Dále lze konstatovat, že již v základních rysech prováděné a osvědčené dílčí projekty se vylepšují a dále vyhodnocují. V tomto projektu se tedy jedná – celkově vzato – o náročné vzdělávání v rámci česko-saského příhraničí, které musí být vhodně personálně ošetřeno.

Fungování STHI je podporováno řadou subjektů z ekonomické oblasti i z praxe. Díky tomu bylo možné získat cenné zkušenosti z předcházejících projektů – „Sasko-českého vysokoškolského centra“ (oceněného čestnou cenou regionální „Iniciativy Jihozápadní Sasko“, registrované sdružení, stejně jako ocenění „Pracovní skupiny evropských příhraničních regionů“) a projektu „Sasko-českého vysokoškolského partnerství“, které položily základy fungující sítě saských a českých univerzit (srovnej Jurczek 2009, S. 137). STHI vychází jak obsahově tak organizačně z prosazování nových aktérů s inovativním charakterem a rozšiřuje některé obzvláště úspěšné aktivity, aby upevnila přeshraniční spolupráci na vysoké úrovni.

„Sasko-česká vysokoškolská iniciativa“ vychází z těchto předpokladů:

Byla plánována společně s českými zástupci vysokých škol. Za přímé projektové partnery je považována Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Západočeská univerzita v Plzni (zejména její pobočka v Chebu). Poslední instituce je již desetiletí nejdůležitější zahraniční partnerskou univerzitou TU Chemnitz. Kromě současných sasko-českých aktérů mají být jako externí partneři zapojovány i jiné participující univerzity.

Je organizována společně projektovými partnery (TU Chemnitz, Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Západočeskou univerzitou v Plzni); popř. zapojením dalšího subjektu, který je zpravidla součástí sasko-české vysokoškolské sítě.

Společného personálního zajištění projektu.

Stejně jako společného financování projektu.

Územní působnost STHI je vymezena Svobodným státem Sasko, resp. kraji Chemnitz a Drážďany, v České republice se jedná o kraj Ústecký, Liberecký a Karlovarský (srovnej mapa 1). Tj. na obou stranách hranice zahrnuje zejména euroregiony Erzgebirge-Krušnohoří, Euroregion Egrensis, stejně jako Euroregion Elbe-Labe a Neisse-Nisa-Nysa.

2.2 Úkoly a dílčí projekty STHI

Hlavní úkoly nového projektového záměru, který je přednostně zařazen do prostředí interdisciplinárního evropského významu TU Chemnitz, představuje následujících 5 dílčích projektů:

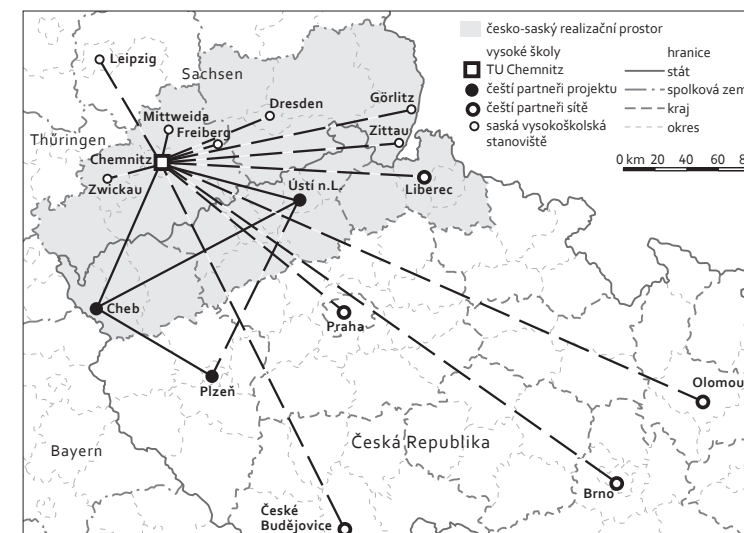
Dílčí projekt 1: jazykové znalosti a realie („Sasko-česká Summerschool“)

Vzhledem k přeshraniční spolupráci saských a českých univerzit se jedná o nový vzdělávací záměr, kterých se ještě v této formě neuskutečnil. Potřeba jednat se odvíjí od zjištění chybějících či nedostatečných jazykových znalostí, které znesnadňují bezproblémovou komunikaci mezi oběma sousedy. Přičemž znalosti českého jazyka u Němců vykazují větší deficit než znalost němčiny u Čechů. Nepodceňujeme ale, že v České republice klesá význam němčiny jako obchodního jazyka ve prospěch angličtiny. Proto je snahou začít „jazykovou ofenzívou“, aby bylo manko minimalizováno. Zde se nabízí pořádání kurzů cizího jazyka jak v saské, tak v české části příhraničí a jejich částečné doplnění různými exkurzemi. Při výuce dané cizí řeči se ukazuje stejně přínosné osvojit si i realie příslušné země. To přispívá k lepšímu pochopení kulturních rozdílů obou národů. Stále cítíme, že ve skutečnosti přetrvávají mnohé předsudky, které mohou být procesem vlastního učení odstraněny.

Dílčí projekt 2: Podpora výzkumných prací se sasko-českou problematikou zaměřených na vzdělání

Plánuje se podpora vzdělávacích výzkumných prací se sasko-českou problematikou. Vzhledem k přeshraničnímu charakteru představuje dílčí záměr inovativní opatření. Jedná se zejména o závěrečné práce studentů ekonomických, sociálních a humanitních oborů (v rámci bakalářského nebo magisterského studia). Jejich autoři mohou před zpracováním empirických témat, připravit a podat žádost o finanční podporu své odborné práce. Podklady k žádosti musí vypovídat o náplni a metodice, ale také obsahovat údaje o době realizace a finančním plánu. Po předložení výzkumné zprávy jsou studentovi uhrazeny vzniklé náklady. V rámci tohoto dílčího projektu jsou na jednu stranu upřednostňováni absolventi, jejichž výzkumná témata souvisejí s osidlováním sasko-českého prostoru; se zvláštním zřetelem na problémy životního prostředí a jejich řešení. Na druhé straně má být jejich působení v této oblasti honorováno skrze náhradu vzniklých nákladů (resp. minimálně jejich části).

Mapa 1: Oblast působení „Sasko-české vysokoškolské iniciativy“ (STHI)

Zpracování: Profesura Sociální a hospodářské geografie TU Chemnitz 2009

Dílčí projekt 3: Odborná tématická setkání se sasko-českou tematikou

Projekt vychází z realizace společných odborných setkání vysokoškolských pedagogů a studentů saských a českých vysokých škol, resp. zástupců z praxe. Již bylo zorganizováno 11 setkání se specifickým tématem zaměřeným zpravidla na ekonomickou, sociální či humanitní oblast. Novátorské je, že jsou zpracovávána taková témata, která jsou aktuální i orientovaná do budoucnosti.

Zahrnutý a diskutovány jsou např. i otázky životního prostředí, stejně jako návrhy jejich praktické realizace. Odborná setkání se stále soustřeďují na úzký společensko vědní okruh, a proto jsou jejich výsledky relevantní jak z pohledu odborného, tak také z praktického. Jsou detailně připravována a realizována příslušnými pracovišti saských a českých partnerských univerzit a následně jsou dokumentována vydáním odborně tematizovaných publikací. Místa setkání jsou volena v oblasti sasko-českého příhraničí a organizují je společně pedagogové a studenti příslušných vysokoškolských institucí. Podle obsahového zaměření jsou odborná setkání doplněna exkurzemi (podnikatelské subjekty, komunální instituce a zařízení apod.), což jim dodává význam praktičnosti. Studenti jsou tímto uváděni do praxe.

V této souvislosti je třeba též zmínit budování, resp. neustálou aktualizaci „Sasko-české odborné knihovny“, která byla zřízena na TU Chemnitz. Jejím úkolem je usnadnit přeshraniční výpůjčky a posilovat vzájemnou spolupráci univerzitních knihoven. Záměr je nový a má tedy v rámci STHI jednoznačnou podporu.

Dílčí projekt 4: Budování mimouniverzitního zprostředkujícího místa studentských praktik („Sasko-česká burza praktik“).

K podpoře výměny zkušeností saských a českých studentů humanitního, sociálního a ekonomického zaměření, má být rozšířena a zprofesionalizována tzv. burza praktik. Ta již existuje díky projektu STHK. Kvůli zapojení dodatečných institucí (např. z oblasti životního prostředí) je snahou poskytnout praktikantům kompenzaci nákladů a finančně je podpořit (cestovné, ubytování). Teprve díky cílené materiální podpoře mohou být díky tomuto dílčímu projektu optimálně dosaženy stanovené cíle. Na jedné straně jde o to umožnit studentům partnerských univerzit – v úzké spolupráci se svými vysokoškolskými pedagogy – absolvování mimouniverzitních praktik v Sasku. Na straně druhé je snahou zvyšovat počet saských studentů, kteří by se účastnili mimouniverzitního praktika v Čechách. Popř. zapojit již známé subjekty, aby byl dosažen další synergický efekt. I proto je zmíněný dílčí záměr – což vychází z pojetí odborného vzdělávání – prosazován a podporován projektovými partnery z praxe (např. Průmyslová a obchodní komora Jihozápadního Saska, Iniciativa Jihozápadní Sasko, registrované sdružení).

Dílčí projekt 5: Ostatní sasko-české vysokoškolské aktivity

Do této kategorie spadají projekty zaměřené na různé vzdělávací cíle, které zřetelně vycházejí jak z minulých projektových zkušeností tak jsou orientovány do budoucna:

Nově je zahrnuta myšlenka podporovat koncipování „*společného Curricula*“. Pod označením „společné Curriculum“ je myšlena příprava společných studijních oborů, které jsou připravovány a úspěšně zaváděny v rámci naplňování tzv. Boloňské deklarace. Před vysokými školami v Sasku a v České republice stojí požadavek restrukturalizovat studijní obory poplatný myšlence tvorby evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání v rámci Evropy rozlišovaného Boloňského procesu. Na další rozvoj mohou mít pozitivní vliv právě zkušenosti. Jako konečný cíl je stanoven požadavek vytvořit společné studijní obory, které by byly v ideálním případě ukončeny obdržením dvou diplomů. Proto by měli být saští i čeští vysokoškolští pedagogové motivováni k vývoji společných konceptů.

Zároveň je nový i úmysl *překládat, resp. vydávat publikace* v obou jazycích. V posledních letech vyšla na saských univerzitách v němčině řada disertačních prací mladých českých perspektivních odborníků. U některých by bylo vhodné, aby byly publikovány i v českém jazyce, aby čeština jako vědecký jazyk nabývala na významu. Odborné překlady jsou zpravidla finančně velmi nákladné. Často se v diskuzích v rámci společného vědeckého sasko-českého prostoru poukazuje na problém, že čeští vědci často z marketingových důvodů nepublikují ve své rodné řeči. Bylo by záhodno, aby byly stejnou měrou umožněny překlady českých publikací do němčiny. Konečně by byly (částečně) financovány publikace se sasko-českými tématy, které by nemohly být vydány bez finanční podpory.

Myšlenka propojit bývalé studenty „domovských univerzit“ ve formě „*Alumni-aktivit*“ nabyla v posledních letech enormně na významu. První zkušenosti byly získávány v rámci STHK. Existence výměny zkušeností mezi českými absolventy a současnými studenty TU Chemnitz v návaznosti na vyhledávání a zprostředkování praktikantských pozic a dalšího budování vlastní existence po ukončení studií je cenným podnětem a má dílčí projekt rozšířit a vylepšit. Proto jsou plánovány akce, které mají uvedený cíl na zřeteli a nabízejí bohatý program s konkrétními doporučeními jak jednat.

Při zohlednění situace na trhu práce právě pro mladé akademiky obou zemí z oblasti humanitních, sociálních a ekonomických oborů mají být nabízeny „*semináře k založení vlastního podnikání*“. Přičemž platí, že samostatné podnikání přináší nejen možnosti a výhody, ale také problémy, které musí být brány v potaz. Předpokládá se zapojení odborníků, kteří budou informovat o šancích a možnostech založení podnikání a poskytnou potenciálním zájemcům cenné rady na cestě k osamostatnění. V průběhu trvání projektu jsou zamýšleny podobné semináře jak v Sasku, tak i v Čechách. Ty mohou být popř. zahrnuty i v rámci odborných setkání, exkurzí, Alumni akcí atd.

Pod pojmem *ostatní sasko-české akce s dlouhodobým vzdělávacím záměrem a rozdílným odborným zaměřením* se rozumí různé tématické kulturní, ekonomické a sociálně vědecké akce, na kterých se podílí saští a čeští experti. Inovativní je, že mimo vědců mají být osloveny i další cílové skupiny (např. učitelé, žáci, ostatní odborníci). Kromě toho jsou plánovány návštěvy významných vzdělávacích veletrhů, kvůli motivaci sasko-českých aktérů, aby se angažovali v rámci realizačního prostoru STHI (např. maturanti, badatelé).

2. 3 Organizace a rozpočet STHI

Ve věci organizace STHI je TU Chemnitz hlavním partnerem. Po jejím boku jako čeští projektoví partneři stojí Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Západočeská univerzita v Plzni (včetně své Fakulty ekonomické v Chebu). Případ od případu mohou být zahrnuty i další univerzity ze sasko-českého vysokoškolského prostředí. To znamená, že se provádění dílčích projektů v Sasku mohou zúčastnit i odborníci z jiných vysokých škol. Ti se rekrutují z obou technických univerzit v Berlíně a Freibergu, z Fachhochschule Zwickau, Mittweida, Dresden a Zittau/Görlitz, stejně jako z Mezinárodního vysokoškolského institutu v Zittau (IHI).

Jak již bylo zmíněno, v popředí na české straně stojí jako nejbližší projektoví partneři Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Západočeská univerzita v Plzni (se zvláštním zřetelem na Fakultu ekonomickou v Chebu). Plánuje se v závislosti na konkrétním případě zapojovat i třetího externího partnera, přednostně však z následujících českých univerzit: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Vysoká škola ekonomická a Univerzita Karlova v Praze. S uvedenými českými univerzitami uzavřela TU Chemnitz před časem bilaterální dohody o spolupráci. Od té doby existuje skutečně úzká spolupráce a dobře fungu-

jjící univerzitní síť napříč sasko-českými hranicemi (srovnej. Jurczek 2009, S. 137). Ta bude pokračovat i do budoucna, bude dále rozvíjena a dlouhodobě stabilizována (viz kapitolu 3). V souvislosti s přeshraničními aktivitami je důsledně dodržováno, aby se plánované záměry realizovaly v oblasti sasko-české podpory (srovnej mapa 1).

V neposlední řadě se dbá, aby nejen v Sasku, ale také v České republice existovala řada míst (komunální instituce, ministerstva, svazy, spolky, sdružení a další), která by trvale podporovala přeshraniční vědecké aktivity TU Chemnitz – společně s jejími vysokoškolskými partnery v sasko-českém prostředí.

V otázce finančních zdrojů je pro následující tři roky k dispozici rozpočet 1,7 mil. Euro. Evropská komise se podílí 85-ti %, Svobodný stát Sasko a Česká republika 5-ti % a zbylých 10 % přispívají TU Chemnitz a obě české partnerské univerzity.

3. Shrnutí a výhled

Výměna mezi německými a zahraničními studenty a vysokoškolskými odborníky v posledním desetiletí kontinuálně vzrůstala (Duda/Wojciechowski 2005). To bylo v rámci EU několikrát zdůrazněno, např. v únoru 2009 ve španělském Vigu, kde se konal kongres pořádaný Pracovní skupinou evropských příhraničních regionů „Vývoj, rozvoj a inovace v příhraničních regionech“. Enormní rozvoj zaznamenala vysokoškolská spolupráce po politickém převratu. Přitěžující přitom bylo, že univerzity ze států střední a východní Evropy musely nejprve zásadně transformovat studijní systém, což si vyžádalo velké náklady a úsilí v oblasti finanční i personální.

V první fázi se přeshraniční spolupráce soustředila na bilaterální výměnu v rámci univerzit. Můžeme jmenovat především klasickou studentskou a pedagogickou výměnu, která je podporována jak veřejnými tak soukromými institucemi. Zapotřebí by jistě bylo více prostředků, aby mohla být poptávka do určité míry uspokojena, přičemž se to týká finanční situace jako takové i jednotlivých výměnných pobytů. Ve druhé fázi byla dohodnuta bilaterální vysokoškolská partnerství kvůli vybudování, resp. zlepšování společných výzkumných aktivit. Sem řadíme např. pořádání odborných setkání, realizaci publikačních záměrů a/nebo odsouhlasení Curricula. Ve třetí fázi se dospělo ke zřízení společných studijních oborů, takže studenti mohou své studium absolvovat na více univerzitách doma či v zahraničí a obdržít jeden diplom.

To znamená, že v průběhu doby zaznamenala přeshraniční spolupráce řadu úspěchů, které se týkaly mj. také sasko-české oblasti výzkumu (srovnej Jurczek 2009, S. 145). Předtím, stejně jako poté, však existovala řada problémů, které narušovaly úspěch přeshraniční vysokoškolské spolupráce. Např. minimální rozsah pomocné mobility, inkompatibilita českých a německých semestrů, stejně jako obtíže doprovázející zavádění nových studijních oborů (bakalářských, magisterských) (srovnej také Scherm 2009, S. 196/197).

Více univerzit z různých příhraničních regionů se snaží jak o kvantitativní, tak o kvalitativní optimalizaci přeshraniční spolupráce. Kromě toho se nevztahuje vzrůstající rozvoj transnacionálních sítí jen na oblasti politiky či ekonomiky apod., nýbrž je k rozeznání i v oblasti vysokého školství, aby přispěl ještě k efektivnějším modelům spolupráce. Jejich organizace by byla sice nákladnější, ale naproti tomu se většinou velmi zlepšil požadovaný synergický efekt. Na základě dobrých zkušeností vědecké spolupráce saských vysokých škol a jejich českých partnerských univerzit je propagováno rozšíření a zintenzivnění přeshraničních aktivit. To by mělo být doprovázeno celoevropskou snahou a především cílenou podporou mezinárodního zapojení vysokých škol příhraničních regionů zemí střední a východní Evropy – jako např. TU Chemnitz a ZČU v Plzni. Vysokoškolská výuka a výzkum patří k nejdůležitějším úkolům. Aby byl vytvořen společný výzkumný prostor, měla by tato oblast stát v popředí zvláštních podpůrných opatření.

Literatura

DOKOUPIL, J. (1998): Entwicklung und Zusammenarbeit im tschechisch-deutschen Grenzgebiet; in: NEUSS, B./ JURCZEK, P./HILZ, W. (Hrsg.), Grenzübergreifende Kooperation im östlichen Mitteleuropa = EZFFT-Occasional Papers, Nr. 19, S. 82–87, Tübingen.

DUDA, G./WOJCIECHOWSKI, K. (Hrsg.) (2005): Trans-Uni. Herausforderungen des Managements bei der internationalen Hochschulzusammenarbeit in den Grenzregionen. HRK. In: Beiträge zur Hochschulpolitik 11.

JURCZEK, P. u.a. (1997): Einschätzung der Entwicklung und Zusammenarbeit im sächsisch-böhmischen Grenzgebiet. Eine Beurteilung durch Bewohner der Euroregionen Egrensis und Erzgebirge = Beiträge zur Kommunal- und Regionalentwicklung, H. 29, Chemnitz.

JURCZEK, P. (2004): Foreign Residence Groups in Germany and their geographical Locations – with special Focus on the Czech Republic; in: The Clash of Civilization – Fiction or Reality = Pilsen Talks, 8th Annual International Conference, S. 47–50, Plzeň.

JURCZEK, P. (2006): Das „Sächsisch-Tschechische Hochschulzentrum“ (STHZ): Bildungsgeographisches Vorhaben im deutsch-tschechischen Grenzraum. In: JEŘÁBEK, M. (Hrsg.): Regionální výzkum v severozápadních Čechách. Acta Universitatis Purkynianae, Bd. 124, S. 21–24. Ústí n. L.

JURCZEK, P. (2008a): Einstellungen und Vorschläge zur Regionalentwicklung im sächsisch-tschechischen Grenzgebiet. In: JURCZEK, P./NIEDOBITEK, M. (Hrsg.): Europäische Forschungsperspektiven. Elemente einer Europawissenschaft. Chemnitzer Europastudien, Bd. 8, S. 337–353. Berlin.

JURCZEK, P. (2008b): Hochschulkooperationen im deutsch-tschechischen Grenzgebiet – Vorläufer zur Entwicklung eines europäischen Wissenschaftsraumes auf regionaler Ebene. In: Europäisches Zentrum für Föderalismus-Forschung Tübingen (Hrsg.): Jahrbuch für Föderalismusforschung 2007, S. 549–564, Baden-Baden.

JURCZEK, P. (2009): Grenzübergreifende Kooperationen von Universitäten, dargestellt am Beispiel deutsch-tschechischer Hochschulinitiativen; in: KÖPPEN, B./HORN, M. (Hrsg.), Das Europa der EU an seinen Grenzen!? Konzepte und Erfahrungen der europäischen grenzüberschreitenden Kooperation, S. 135–148, Berlin.

JURCZEK, P./MÜLLER, G. (2007): Zukünftige Entwicklungschancen und -probleme im deutsch-tschechischen Grenzraum. Beiträge zur Kommunal- und Regionalentwicklung, Bd. 46. Chemnitz.

JURCZEK, P./DOKOUPIL, J./JEŘÁBEK, M. (2002): Zur Weiterentwicklung des sächsisch-tschechischen Grenzraums aus studentischer Sicht. Ein hochschuldidaktischer Beitrag geographischer Fachgebiete der Universitäten Chemnitz, Plzeň/Pilsen-Cheb/Eger und Ústí n.L./Aussig a.d.E.; in: Mehnert, E. (Hrsg.), Gute Nachbarn – schlechte Nachbarn. Deutsch-Tschechisches Begegnungsseminar V, S. 44–51, Chemnitz.

MEHNERT, E. (Hrsg.) (1998 ff.): Gute Nachbarn – schlechte Nachbarn. Deutsch-Tschechisches Begegnungsseminar Iff., Chemnitz.

NEUSS, B./JURCZEK, P./HILZ, W. (Hrsg.) (1998 ff.): Occasional Papers des Europäischen Zentrums für Föderalismus-Forschung, Nr. 19ff., Tübingen.

SCHERM, I. (2007): Probleme und Chancen grenzüberschreitender Zusammenarbeit im sächsisch-tschechischen Grenzraum am Beispiel des "Sächsisch-Tschechischen Hochschulzentrums" (STHZ). In: JURCZEK, P. (Hrsg.): Sachsen und Tschechien – zwischen Konkurrenz und Zusammenarbeit aus geographischer Sicht. Beiträge zur Kommunal- und Regionalentwicklung, Bd. 45, S. 11–16. Chemnitz.

SCHERM, I. (2008): Das „Sächsisch-Tschechische Hochschulkolleg“ an der Technischen Universität Chemnitz. In: JURCZEK, P. (Hrsg.): Europäische und nationale Metropolregionen – dargestellt am Beispiel von Sachsen und Tschechien. Beiträge zur Kommunal- und Regionalentwicklung, Bd. 47, S. 95–97. Chemnitz.

SCHERM, I. (2009): Zum Stand sächsisch-tschechischer Hochschulbeziehungen; in: Bernhard Köppen u.a. (Hrsg.), Geographie kennt keine Grenzen, S. 189–198, Chemnitz.

rozhovor

Helena Hricová
Ladislav Cabada